

Μια έκδοση του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης

«Ο τελετουργικός θρήνος στην ελληνική παράδοση»

Η συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού είναι ένα ζήτημα που προκαλεί πολλές συζητήσεις εδώ και δεκαετίες, και εντός Ελλάδας και εκτός αυτής.

Στα υπέρ της συνέχειας του ελληνικού πολιτισμού απ' την αρχαιότητα ως σήμερα, έρχεται να προστεθεί ένα βιβλίο που εκδίδεται στη Ελλάδα, μετά από τριάντα σχεδόν χρόνια από την πρώτη του - αγγλική - έκδοση.

Πρόκειται για το βιβλίο της Μάργκαρετ Αλεξίου «Ο τελετουργικός θρήνος στην ελληνική παράδοση», που μετέφρασαν και επιμελήθηκαν ο Δημήτρης Γιατρομανωλάκης και ο Παναγιώτης Ροιλός, οι οποίοι χαρακτηρίζουν αυτή τη μελέτη ως την «πιο ενδελεχή και πολυσυζητημένη, διαχρονική αλλά και ταυτόχρονα συγχρονική» για το θρήνο στην ελληνική παράδοση.

Οι συνεχείς αναφορές της διεθνούς βιβλιογραφίας στις σελίδες αυτού του βιβλίου το καθιερώνουν ως κλασικό έργο στο χώρο των κλασικών βυζαντινών και νεοελληνικών σπουδών, καθώς και της Ανθρωπολογίας και Λαογραφίας.

Η συγγραφέας έκανε επιτόπια έρευνα κατά τη δεκαετία του 1960 σε πολλά μέρη της Ελλάδας, μια έρευνα που συνέλαβε καίρια στους μεθοδολογικούς προσανατολισμούς της, γι' αυτό και η μελέτη της Μάργκαρετ Αλεξίου αποτέλεσε την πρώτη συστηματική επιστημονική προσέγγιση του τελετουργικού θρήνου σε όλο το εύρος της ελληνικής παράδοσης.

Η μελέτη έγινε σε μια εποχή που ανοίγονταν καινούργιοι δρόμοι στην έρευνα και σπουδή της προφορικής λογοτεχνίας - κυρίως χάρη στη συμβολή των Μάιμιν Πάρου και Αλμπερτ Λορντ - ενώ οι

ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες ανανεώνουν το ενδιαφέρον τους και τον θεωρητικό εξοπλισμό τους για τη διερεύνηση των πολιτιστικών εκφάνσεων του θανάτου.

Η συγγραφέας Μάργκαρετ Αλεξίου, στο εισαγωγικό της σημείωμα στην ελληνική έκδοση, αναφέρεται στη σχέση της με την Ελλάδα και στην έρευνά της για το θέμα που αναπτύσσει το βιβλίο της. Σχετικά με το ερώτημα που πολλές φορές μπαίνει ως δίλημμα στον Έλληνα, αν είμαστε Ανατολή ή Δύση, η συγγραφέας απαντά «και τα δύο».

«Ο θρήνος και τα νεκρικά έθιμα, αν τα μελετήσουμε σε όλη τη διάρκεια της μακράς ιστορίας εξέλιξής τους στην Ελλάδα, μας ωθούν να αμφισβητήσουμε οποιεσδήποτε απλοϊκές λύσεις: Ανατολή ή Δύση; Και τα δύο. Αν στην Ελλάδα αιώζονταν ορισμένοι παλαιοί θεομοί που εξαφανίστηκαν πολύ νωρίτερα από την υπόλοιπη Ευρώπη αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις πολύπλοκες ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες των βυζαντινών και οθωμανικών χρόνων.

Δεν πρόκειται για καθυστέρηση, αλλά για επιβίωση έντεχνων παραδόσεων, εμπλουτισμένων με τις εμπειρίες των διαδοχικών γενεών γυναικών και αντρών που οι

φωνές τους εμπνέουν ακόμα την ελληνική λογοτεχνία και μουσική, παραδόσεων που έχουν τη δυνατότητα να ποικίλουν μια Ευρώπη παραδόξως ταλαντευόμενη μεταξύ ενοποίησης και αποσύνθεσης».

Η Μάργκαρετ Αλεξίου, υποστηρίζει την οργάνωση περισσότερων μελετών για ζωντανές παραδόσεις με τη γυναίκα να παίζει πρωταρχικό ρόλο στο τραγούδι και τις τελετουργικές πράξεις. Υποστηρίζει πως το μοιρολόι πρέπει να μελετηθεί σε σχέση με τα τραγούδια και τις τελετές της γέννησης και του

γάμου, ως επιμέρους δηλαδή στοιχείο της ευρύτερης κατηγορίας τραγουδιών του κύκλου της ζωής και ότι απαιτείται η σύγκριση θρήνων και παραμυθιών.

Τονίζοντας τη «σπάνια ποιητική και μουσική αξία του θρήνου» η Μάργκαρετ Αλεξίου, αναφέρεται σ' όσους τη βοήθησαν και τη στήριξαν στις έρευνές της για την πραγματοποίηση της εργασίας της.

Με σπουδές κλασικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ όπου είναι διδάκτωρ η Μάργκαρετ Αλεξίου δίδαξε νεοελληνικές σπουδές στο Χάρβαρντ (1986-2001) ως κάτοχος της Έδρας Γιώργου Σεφέρη.

Δίδαξε επίσης βυζαντινή και νεοελληνική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο του Μπέριμγχαμ.

Το έργο της περιλαμβάνει μελέτες για την αρχαία ελληνική παράδοση, τη βυζαντινή λογοτεχνία, για νεότερους λογοτέχνες (Βιζυηνός, Μυριβήλης, Καβάφης) καθώς και για την προφορική λογοτεχνία και το δημοτικό τραγούδι. Σήμερα, ζει στο Κεντ της Αγγλίας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΑΤΖΙΚΟΣ